

kivételtől eltekintve — egyre általánosabb érvénnyel kétféle tendencia uralkodik: az egyik (mely adott esetben igen magas művészi színvonalat reprezentálhat) az iparművészet, a szobrászi eszközökkel megformált hamutalak, vázák, tálak felé közelít, a másik (mely szinte kivétel nélkül kispolgári giccs) vitrintárgyakat alkot. Benczédi merészen szakít mindkét tendenciával, valódi szobrokat állít asztalainkra, polcainkra, melyek nem tetszetős geometrikus alakzatként, színfoltként, izléses használati tárgyként illeszkednek a bútorok, szőnyegek és falak dekoratív harmóniájába, hanem önálló művészi alkotásként, a művészet legértékesebb funkcióját teljesítik: fontos társadalmi mondanivalót sugallnak. Nem lenne természetesen nagy művész Benczédi Sándor, ha e mondanivalót nem a legmodernebb formakincs birtokában jelenítené meg, ha nem használná fel korunk művészetének a naturalista pepecselés szabályait szétrobbantó, felszabadult lendülettel lényegre törő ábrázolásmódját, de nem lenne nagy művész akkor sem, ha e formákat öncélúnak tekintve nem rendelné alá a gondolatnak, s durván, látszólag sebtében megmunkált, nyerszínű agyagfiguráinak csomói és repedései nem a figura karakterének anyagszerűbb-pregnánsabb kifejezését szolgálnák. Benczédi szobrai harmonikusan illenek a modern bútorok kagylófoteles enteriőrjébe, s nagy jelentőségű újdonságuk, igazi modernségük éppen abban rejlik, hogy bizonyítják: a modern szőnyegek absztrakt mintái egyáltalán nem követelik meg, hogy a följük akasztott festmények is absztrakt szőnyegminták legyenek, a modern stílusú belső világtól egyáltalán nem idegen a legélesebb, szinte kihívóan hangsúlyozott társadalmi mondanivalót megjelenítő műtárgyak jelenléte sem.

Nagy a forgalom a kolozsvári kis műteremben: szakszervezeti bizottságok munkásküldöttei és disztingvált műgyűjtők adják a kilincset egymás kezébe, s a művész nem győz eleget alkotni, hogy igényeiket kielégítse. A székely parasztleányból lett szobrász, Benczédi Sándor neve ma már Románia határain túl is egyre ismertebb: megérdemli, hogy a magyar művészeti közvélemény is számon tartsa és figyelemmel kísérje pályafutását.

SZERDAHELYI ISTVÁN

FIATAL MŰVÉSZEK

GYÉMÁNT LÁSZLÓ

Das Interim hat den Sinn
hinter ihm, wieviel Schalke
muss es geben, da wir alle ab
Interim leben.

Goethe

Gyémánt László egyik portréján a modell papírdarabot fog a kezében, amelyen szép gót betűkkel felírva ez a Goethe-idézet áll. Ez a mondat egyúttal Gyémánt László festészetének mottója. Képein minden az „Interim”, az átmenet, a valamiből valamivé levés állapotában van. A csillogó festékgomolyokból határozott formák metsződnek ki, élesen, de nem véglegesen: a forma nélküli anyag mindenütt előretör, hogy ismét úrrá legyen. A képeken szüntelen a kristályosodás és bomlás, s ez a folyamat izgalommal és feszültséggel telített, de nem vonatkozás nélküli feszültséggel, tárgy nélküli izgalommal. A képekből áradó nyugtalan és nyugtalanító vibráció nem egy önmagára központosító, szubjektív lélekállapot vetülete, hanem a boncolgatásé, amely az én és a világ, az én és a társadalom kapcsolatának bonyolult idegpályáit akarja feltárni. Termékeny kíváncsiság okozza, amely a felszín, a jelenségek burka mögött az igazságot firtatja. Kíváncsiság, amely nem elégszik meg a tételes igazságokkal, mert fél, hogy hamis konvenciókba keveredik.

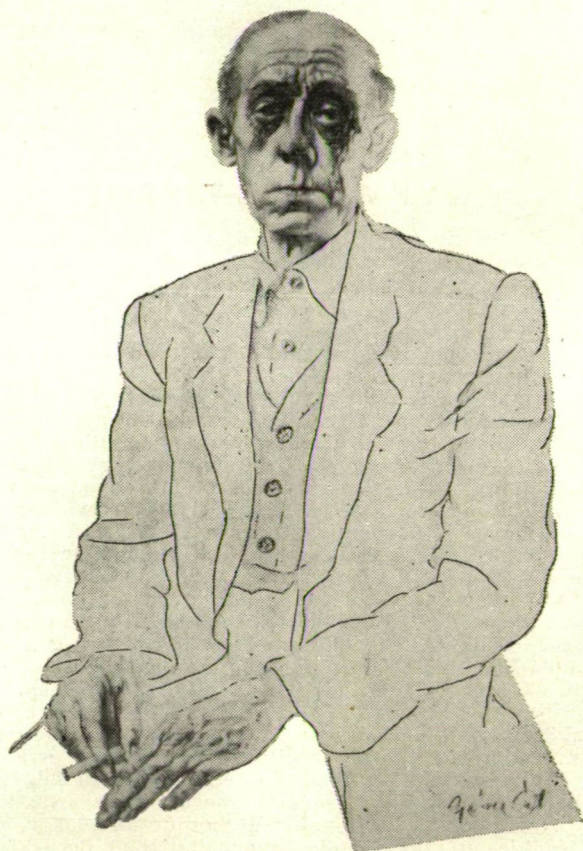
Gyémánt László mindössze három esztendeje szerezte meg a diplomáját a Képzőművészeti Főiskolán: a maga vágta útnak még elején áll, a maga feltette kérdések még mindig kérdések. Nem siet el a válaszadást, nem csábítják a kész megoldások.

Ez festői eszközeinek kialakításában is megnyilvánul. Élesen elkanyarodik a Főiskola posztimpreszionista hagyományaitól, amelyek lágy érzelmi állapotok lírai kifejezésére voltak alkalmasak. Nem kapott kedvet a talán négyeszesített naturalizmusnak nevezhető, újabban lábrakapott zsánerfestéshez sem, amely az ábrázolt tárgyaknak határozott, „konstruktív”-nak vélt kontúrokkal akar lényegesebb jelentést kölcsönözni, és idegen maradt tőle az az alapjában derűs festői szemlélet is, amely a természeti látványt dekoratív kompozícióvá absztrahálja.

Gyémánt is igénybe vesz készen kapott eszközöket — ez pályakezdekő elkerülhetetlen. De bátran nyúl a legellentétebb formai készletekhez, hogy azokat szuverén módon használja. Tasiszta absztrakt-expresszív, amorf festékfelrakás, klaszszicisztikusan precíz rajz és formakörülírás, foto-, ill. nyomtatott reprodukciókból származó ragasztás, kollázsrészek alkalmazása a festményen belül (sokszor a feiragasztott részeket mechanikus precizitásával vetekedő festett motívumok, pl. betűk), természetes összefüggésekből kiemelt motívumok együvé komponálása — ami által ezek új értelmet kapnak —, festői absztrakció és már-már az „irodalmi” közlést súroló naturalista elemek összefonása: ilyen eszközökkel és módszerrel épülnek képei.

Legfigyelemreméltóbb festménye a budapesti Fialat Művészek Klubjában márciusban rendezett kiállításon az „Életbenmaradtok karneválja”. A fiatal művész szemlélete és céljai ezen a képen formálódtak meg a legtisztábban. Témája: a romok felett emberek nyüzsgő tömege ünnepli a szabadulást, a békét. Mint Gyémánt minden képében, ebben is erős a spekulatív tényező, ami az osztályrészünkké lett kiélezett történelmi szituációra s a belőle fakadó szorongás- és reményérzetek feszült viszonylataira vonatkozik. De míg más képeken néha túl sok a magyarázat, az „irodalmi”, s ez megbontja a festői, képi egységet, itt a kompozíció elemei fokozzák egymást és a kifejezés erejét. A kompozíció háromosztatú, akár a régi oltárképeké. Ebben a komponálásmódban az a szándék nyilvánul meg, amely századunk festészetében mind gyakrabban üti fel fejét: a kép legyen ismét az elmélkedő szemlélődés tárgya s ne csupán az esztétikai szemlélődésé; a formai, esztétikai, érzéki élmény közvetítésével a dolgok értelmét faggató és magyarázó gondolatok nyilatkozzanak meg.

KÖRNER ÉVA

Gyémánt László: Férfiportré (ceruza)